

Vänsterpartiet Sundsvall
Storgatan 56
852 30 Sundsvall

2017-02-22

Svar på remiss: "Ordning och reda i välfärden" (SOU 2016:78)

Sammanfattning

Vi tror att förslagen nedan är rimliga, kloka och praktiskt möjliga att genomföra; Utredningen föreslår en begränsning av möjligheterna till vinst. Företag som vill erhålla skattemedel för att bedriva välfärdsverksamheter ska undergå en tillståndsprövning. I den ska ingå att de accepterar en begränsning av hur stort rörelseresultatet får vara i förhållande till det operativa kapitalet. Företaget får inte bedriva annan verksamhet, exempelvis RUT-tjänster, samtidigt. Icke marknadsmässiga värdeöverföringar utanför bolaget ska inte vara tillåtna utöver begränsningen av rörelseresultatet. Utredningen föreslår vidare att lagtext som säkrar detta läggs in i de befintliga lagstiftningar som redan reglerar berörda välfärdsverksamheter, som Skollagen, Hälso- och sjukvårdslagen, Socialtjänstlagen, LSS, och så vidare. Vi anser att utredningen på ett tydligt sätt klargjort att det är olämpligt att försöka komma tillrätta med bristerna genom kvalitetskrav.

Analys

Betänkandet innehåller förslag om åtgärder för att säkerställa att offentliga medel går till den verksamhet de är avsedda för och att eventuella överskott som huvudregel återinvesteras i verksamheten. Vi kommer inte att framföra synpunkter på detaljer i utredningen men vill förstärka utredningens slutsats att vinstmaximering är ett problematiskt styrsystem inom välfärden som leder till ökad ojämlikhet och ofta även ineffektivitet.

Vänsterpartiet Sundsvall delar den grundläggande problembeskrivningen. Den offentligt finansierade välfärden utgör en kvasimarknad där såväl priset som syftet med tjänsterna som beställs redan är fastställda av det offentliga. Det gör att marknader på dessa områden inte fungerar som på andra marknader där köpare och säljare kommer överens om ett pris för en vara/tjänst och där syftet med verksamheten otvetydigt är avkastning för ägaren.

Utredningen visar också på den konflikt som finns mellan samhällets mål med de olika välfärdsverksamheterna – och aktiebolagslagens syfte, att ge ägaren vinst. Vinstsyftet är överordnat vilket innebär att tillgängliga resurser för att förbättra kvalitén begränsas av hur stort vinstutrymme och avkastningskravet är. Det finns i lag bestämmelser att vi ska ha rätt till skola, vård och omsorg. Alla dessa rättigheter och mål riskerar att komma i konflikt med vinstintresset. Därför är det ovanligt att ge vinstintresset fritt spelrum inom skattefinansierad välfärd i världen. Idag finns det inget annat land som ger privata vinstsyftande företag så stort spelrum inom skolan som Sverige gör.

Exempel på konsekvenser av vinstmaximering i hälso- och sjukvård i Sundsvall

Huvudproblemet med vinstsyftande aktörer inom välfärden är att den marknadslogik de medför skapar ojämlikhet och ineffektivitet. Det som förespråkarna för vinstdrivna företag inom

väljärden lyfter fram som huvudsakligt argument är valfrihet, men det är en valfrihet som bara omfattar vissa. Ett aktiebolag ägt av vinstsyftande aktörer ska ha en affärsplan för hur vinsten ska maximeras. Effektivaste sättet att göra detta inom väljärden är att exkludera icke lönsamma "kunder". Inom t.ex. skolan, där det finns tydliga incitament att attrahera elever med goda förutsättningar för att klara skolan. Nya skolor lokaliseras till ställen där det finns många elever med högutbildade föräldrar som kan stödja sina barns utbildning på bästa sätt istället för att resurserna satsas på de barn som behöver extra stöd.

Önskemål om förtydliganden och skärpningar

- Förslaget skulle behövas förtydligas så att det på ett bättre sätt säkrar att skattemedel går till det de är avsedda för. I dagsläget föreslår utredningen att det ska ske en kontroll av årsredovisningarna, detta innebär att det inte går att säkerställa att skattemedel går till det de är avsedda för på enhetsnivå, utan enbart inom hela bolaget, oavsett antal enheter.
- Det måste säkras att det inte finns några kvarstående sätt att kringgå syftet med lagstiftningen, exempelvis genom hyresuttag, löner eller genom manipulation av värdet på det operativa kapitalet.
- Den högsta tillåtna vinstnivån kan behöva justeras ned så att den verkligen säkrar att vinstjakten som incitament försvinner från välfärdssektorn. Möjligheterna att flytta överskott mellan olika kalenderår är enligt utredningens förslag för generösa då att de skapar möjligheter att kringgå regleringens syfte. I ett uppstartsskede bör det finnas möjligheter att ta med sig eventuella över- och underskott men detta bör endast gälla när en ny enhet startas upp, inte vid ett ägarbyte.
- Lagstiftningen behöver ha en tydlig generalklausul om syftet med densamma. Finns det kryphål i lagstiftningen som inte har förutsetts så ska generalklausulen vara tydlig nog för att kompensera för detta.
- Det är viktigt att poängtera att de företag som söker tillstånd för att utföra välfärdstjänster med offentlig finansiering åläggs att intyga och visa hur de kan bidra till att uppfylla kraven om att tillhandahålla likvärdig service till alla inom varje respektive område, enligt portalparagraferna. Exempelvis att de mest sjuka ges företräde och att skolan ska uppväga skillnader i barnens och elevens förutsättningar. Ett förtydligande om detta bör även införas i lagtexten om LOV.
- Det är bra att det finns en sanktionsavgift mot företag som inte följer regleringen, och att tillståndet kan dras in vid grova överträdelser. Sanktionsavgiften bör dock vara högre än vad som nu föreslås så den verkligen fungerar avskräckande.

Sign.

Karin Gustafsson

ordförande

Vänsterpartiet Sundsvall